

Skådespelare & tjock

Lotti Törnros är fettaktivist, skådespelare och regissör. Hon har en vision: att vi ska fästa oss mindre vid yta och utseende och våga vara de vi är. Olika.

Text: Helena Bjerkelius | Bild: Lena Katarina Johansson och Ulrik Jantzen | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 1 2011](#)

Till hösten ska skådespelerskan och regissören Lotti Törnros turnera i Östergötland med del två i sin trilogi om normkritik i förhållande till kropp. Föreställningen har arbetsnamnet Fettaktivistisk agenda. Del ett i trilogin var Mitt liv som tjock, enmansföreställningen hon spelade i ett par år som utgick från hennes dagböcker under uppväxten.

I den berättade Lotti Törnros om hur hon från första dagen i skolan var "tjockisen", och om besten som tog hennes kropp i besittning med löftet om mat och frossande som källa till tröst, trygghet, kärlek. Där fanns en mamma som kallade dottern för ett freakshow på två ben och omgivningens dånande tystnad. Under den turbulenta tonårstiden var det ingen som frågade vad som hänt henne.

– Det här är en av mina erfarenheter i livet, men det har aldrig funnits rum för att jag ska kunna ta upp tankarna kring kroppsvikt i samtal mellan människor. Då blir jag alltid bemött av att folk vill släta över, och säger: "men du är ju inte tjock" och "du är ju alltid så glad och har alltid haft så gott självförtroende så du har väl inte haft något problem med det", citerar Lotti Törnros med intensiv blick och armbågen lutad mot den djupa fönsternischen på Medelhavsmuseet i Stockholm.

Hon har känt sig förvirrad inför att å ena sidan själv inte uppfatta sin kroppsvikt som ett problem, men å andra sidan ändå vilja prata om det. En del av henne har varit fullt

synlig för alla, men inte fått vara med utan avfärdats med ett: "äh det där betyder ingenting".

– Det är ju svårt att vara hel om man har de här mörka fläckarna som alla ser.

I trilogins sista del har hon tankar om att historiskt undersöka matens och ätandets betydelse i olika samhällen, fram till dagens globalisering med stora handelskedjor där maten blir ett maktmedel och en ekonomisk kraft.

Åren med Mitt liv som tjock har varit läkande och förändrat henne. Nu vet hon att hon inte är ett ufo, och att det hon själv brottas med brottas också många andra med. När hon går upp på scenen som tjock skådespelare har reaktionerna uteslutande varit positiva. I gengäld får hon människors egna historier. De handlar om att inte känna sig godkänd med sin kropp oavsett hur kroppen ser ut.

– Att få mötas just där i den mörka vrån med det som inte blir belyst är en väldig befrielse. Det är jättehärligt att se människor som blir så där lättade. "Så underbart att du pratar om det här, äntligen kan jag släppa några idéer jag har i mitt huvud", säger Lotti Törnros.

Hon har lättare för att ta plats i världen och visa sig själv efter att hon vågat blotta sina undangömda skrymslen. Rädslan för att bli missförstådd när hon framträder har mattats av de över hundra gånger hon pratat om kroppsnormer och blivit väl mottagen.

För skådespelare finns en utseendenorm att man ska vara vän och blond, ett bergmanskt ideal, uppfattar Lotti Törnros. Sen finns en kvot för de vanliga människorna. Där ryms briljanta karaktärsskådespelare som inte faller inom normen klassisk skönhet. Slutligen finns en kvot för de vanliga som återfinns i små biroller och hjälper till att lyfta upp de andra karaktärerna i en berättelse. I den kvoten kan ett alldagligt eller ett ovanligt utseende vara kvalificerande.

Att det finns en kroppsnorm för skådespelare tycker Lotti Törnros är uppenbart:

– Det finns få områden där man ser så stereotypt smala människor. Det är väldigt, väldigt få personer på scen, film och i tv som går utöver den smala normen. En starkt levande norm i samhället är att det är fel och dåligt att vara överviktig. Då känns det nog alltid lite problematiskt som regissör att göra det valet. Rent känslomässigt ska man brottas med sin egen fettfobi.

Att hon själv vågar bryta utseendenormen för skådespelare ser hon som en kedja av reaktioner på flera händelser. Under lång tid befann hon sig i en trygg miljö på Teater Scenario i Stockholm som hon var med och drev. Därmed slapp hon vara ute på den vanliga marknaden och konkurrera.

– Jag kom aldrig in på Scenskolan och behövde inte möta allt motstånd som jag säkert skulle göra där i många situationer och känna mig underlägsen. På Teater Scenario var jag med och styrde, fick utrymme att vara en skådespelare, punkt liksom. Jag fick fylla olika slags roller med liv, växte i det, fick bekräftelse och kände att jag hade en förmåga.

Vad utmanar du hos publiken när du går ut på scenen som en normavvikande skådespelare?

– Jag ser det som att jag ger en möjlighet för publiken att få syn på sina egna fördomar. Vissa har inte dem och förstår inte vad jag pratar om, de tycker att jag är en människa som vem som helst. Vissa säger att de ser det så, fast egentligen bär de på en rädsla. Då finns det ett slags aggressivitet, de som bemöter mig med: "det här är helt ovidkommande, varför tar du upp det?"

Lotti Törnros för ett långt resonemang om normerna för vikt som dikterar en moralisk plikt att vara smal. Den reproduceras genom vårt sätt att prata om mat och våra kroppar. Att inte tillåta sig att bli tjock ses som en viljehandling, och att inte kunna kontrollera sin vilja i vårt individualistiska, kapitalistiska samhälle är moraliskt förkastligt. Normen som ständigt produceras är att inte vara nöjd, att se sig själv som ett objekt att ägna tid åt att studera och korrigera. Vi

blir mer intresserade av hur vi ska korrigeras oss själva än att möta människor. Och korrigeringen leder bara till viljan att korrigeras ytterligare. Någon slutpunkt existerar inte.

– Eftersom vi måste kontrollera vår yta så mycket och ägna oss åt den så blir det ett distraktionsmoment helt enkelt. Känslomässigt säger det mig att vi slipper vara solidariska genom att vara så självupptagna. Det är mycket lättare, hanterbart och överskådligt att ägna sig åt sig själv och sina egna misslyckanden än att vara villig att riskera sig själv i mötet med andra, och att också utsätta sig för det obekväma i att kämpa för något annat.

Att bli skådespelare med all den utsatt det innebär var inget hon valde. Som liten tyckte hon om att göra saker inför andra. Hon gillade att sjunga, fick uppskattning och sen har hon "bara fortsatt". Men tvivlen har ofta funnits där. Det tog lång tid innan hon började närma sig filmvärlden och söka filmjobb.

Urvalsprocessen är likadan för alla skådespelare: snäv, väldigt hemlig och lika svår för alla beskriver hon, men samtidigt helt dödsdömd om man har en avvikande kropp. Hon försöker att inte fokusera så mycket på det. Ser det som en kamp hon inte kan påverka, men ger försiktigt uttryck för en önskan att rollbesättningar ska börja göras mer ostereotyp.

Hon är med i flera produktioner som är under inspelning: Patrik Eklunds långfilmsdebut Flimmer, tv-serien Anno 1790 och filmatiseringen av Arne Dahls kriminalböcker om A-gruppen. Förra året hade hon en roll i Johan Klings film Puss. Hon känner inte att det finns annorlunda förväntningar på henne som normavvikande skådespelare.

– Men jag kan ju se att rollen i Puss tar med hela samhällets syn på fetma i min karaktär. Hon har dåligt självförtroende, längtar efter kärlek och finner ett hinder i att hon är tjock. Så min roll där tar för sig på ett underdog-sätt.

Att det är en motståndshandling att vara skådespelare och tjock är inget Lotti Törnros medvetet går runt och tänker. Men

det blir en strategi när hon ser hur svårt det är att bli vald som skådespelare inom film, delvis för att undvika att gå in i ett offerskap och tänka att de bara vill ha de smala.

– De skulle ju inte tro på mig som den snygga tjejen som alla vill ha, en av de stereotypa berättelser som finns. Om jag inte vill gå med och anpassa mig efter den bild som förmedlas måste jag gå den andra vägen och säga: "det jag har är mycket häftigare". Det är lite barnsligt trots men det är samtidigt mycket roligare, finns mer kraft i att känna att jag har någonting att tillföra och att det vore bra om jag kom in här. Det skulle säga något helt annat och det skulle världen behöva se.

Lotti Törnros ingår i ett nätverk av fettaktivister. Ibland kan hon slänga ut att hon jobbar med fettaktivism och se om folk nappar. Vissa blir helt ställda och vill inte gå in på det, andra frågar vad det är. Fettaktivisterna anser att det finns en norm för hur vi bedömer fett och vill lyfta fram fettets som en strategi för att bredda normen.

– Då får fettets ett ansikte att vara en människa, att vara många människor om man är många fettaktivister. Här är jag och min kropp, här är mitt liv och min berättelse. Så enkelt är det att bredda en norm: att få några nya berättelser. Problemet i världen är att det finns lite för få berättelser om avvikande livsöden, berättelser som avviker från en stereotyp bild av hur människan är.

Med en queerfeministisk ingång undersöker nätverket hur kroppsfett kan göra uppror mot smalhetsnormen. Ibland ordnas diskussioner, ibland scenframträdanden.

– Vi utgår från vad det är vi har och hur kan vi göra det nytt, inte från problemet. I den queera världen finns en medvetenhet om att kroppsfett är en del av samhällsförtrycket. Det är viktigt att politisera, genom våra liv skapar vi politik genom de val vi gör. Att skapa opinion är ju att göra politik.

En av Lotti Törnros första aktivistiska handlingar var

bildsviten där hon visar upp sin kropp i underkläder.

– Jag blev tillfrågad och det kändes så klockrent. Jag visste att det inte skulle framställas ironiskt utan vara en konstnärlig illustration. Fast jag på många sätt kan vara kritisk till en objektifiering av kvinnokroppen så kändes det som att det var större vinst att visa något normavvikande. Mina egna erfarenheter av normavvikande berikar mig som konstnär. Det berikar livet så enormt mycket att vara medveten om att jag har ett utanförskap. Eller inte ett utanförskap utan ett annorlundaskap, för jag har faktiskt inte så ofta känt mig utanför.

helena.bjerkelius@hotmail.com